

VUODEN 2026 TALOUSARVION TÄYTÄNTÖÖNPANO-OHJEET

Yleistä

Kuntakonsernia johdetaan kokonaisuutena kuntakonsernin kokonaisedun näkökulmasta ja strategisten tavoitteiden mukaisesti. Kuntalain mukaan kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvio ja -suunnitelma ovat toimitelmiä ja henkilöstöä sitovia ja samalla näiden valvonnan välineitä. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

Siilinjärven kunnanhallitus käsitteli 8.9.2025 (§ 179) talousarvion laadintaohjeet, joissa on ohjeistettu talousarvion rakenteeseen liittyvät seikat. Kunnanvaltuusto hyväksyi talousarvioasiakirjan 15.12.2025 (§ 94) sekä päivitetyn talouden tasapainottamisohjelman vuosille 2026-2027. Vuoden 2027 kumulatiivinen tulos olisi kääntymässä negatiiviseksi, minkä vuoksi valtuusto "velvoitti kunnanhallitusta ryhtymään toimiin heti tammikuussa 2026 ja etsimään kunnan talouden tasapainottamisohjelmassa uusia säästökohteita alijäämän leikkaamiseksi pienemmäksi vuosille 2026-2028."

Talousarvio perustuu entiseen kunnan strategiaan, minkä tavoitteissa ei ole otettu kantaa kunnan talouteen. Vision perusteissa on mainittu tasapainoinen kuntatalous ja sen on todettu pitävän sisällään investointikyvyn ylläpidon ja taseen ylijäämäisyyden. Konsernin osalta on tavoiteasettelun oheen laitettu kriisikuntakriteeristö ja raportointi niiden täyttymisestä. Ne kiinnittävät huomiota erityisesti rahoituksen riittävyttä ja vakavaraisuutta kuvaavien tunnuslukujen arvioihin. Vuosikatteen ja poistojen suhde tulee olla yli 80 % ja laskennallinen lainanhoitokate yli 0,8. Lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, ettei asukasta kohden laskettu lainojen ja vuokravastuiden määrä kasva hallitsemattomasti. Tällöin toiminta luo edellytyksiä myös investoinneille ja velkaantuminen ei riistäydy käsistä.

Talousarvion mukainen kunnan lainamäärä on n. 65,0 milj. euroa eli n. 3 053 euroa / asukas (asukasmäärällä 21 279). Lainanottovaltuus on enintään 15,7 milj. euroa. Vuokravastuut kaksinkertaistuvat lähelle 100 milj. euroa.

Talousarvion täytäntöönpanossa huomioitavaa

Tilinpäätöksen 2025 laadinta on vasta alkumetreillä, mutta nähtävissä on, että toimintakate heikkenee kuitenkin enemmän mitä on ennakoitu, koska rakentaminen on ollut yhä hyvin hiljaista eikä uusia asuinrakennuskohteita ole lähtenyt käyntiin (maankäytön tuloarviot eivät toteutuneet) ja lisäksi henkilöstökulut ylittivät budjetin. Verotuloissa tapahtuneet muutokset pienentävät tulopohjaa edellisvuotta heikommaksi, niinpä kokonaistulos uhkaa painua alijäämäiseksi – syöden kertyneitä ylijäämiä.

Yleisestä taloudellisesta kehityksestä kumuloituissa verotuloissa ja työllisyyskehityksessä sekä valtionosuuksissa, lakisääteisissä tehtävissä ja velvoitteissa sekä valtakunnallisissa palkkaratkaisuissa tapahtuneet muutokset lisäävät tasapainottamistarvetta. Em. lisäksi kunnassa toteutetut suuret kouluinvestoinnit lisäävät merkittävästi vuokratustannuksia. Siksi jo tehtyyn talouden tasapainottamisohjelmaan merkittyjen ja toteutettujen toimenpi-

teiden ohella ohjelmaa on vahvistettava yhä uusilla toimenpiteillä valtuuston edellyttämällä tavalla (15.12.2025). Kunnan pitäisi pystyä leikkaamaan vuodelle 2026 budjetoitua alijäämää ja sen kumuloitumista tuleville vuosille. Perusedellytyksenä tähän on toimielinten erittäin tiukka taloudenpito. Uusista toiminnoista ja menolisäyksistä tulee pidättäytyä, summista riippumatta, ja kustannusnousut tulee rahoittaa toiminnan sisältä. Uhkaavaa taseen alijäämäisyyttä torjuttaessa ei enää riitä, että kustannukset toteutuvat enintään ja tulot vähintään talousarvioon laaditun suuruisina. Mm. henkilöstösuunnittelua eri toimenpiteineen tulisi nostaa enemmän esille ja toimintakatteen kasvua pyrkiä edelleen hillitsemään johdonmukaisilla ja määrätietoisilla toimenpiteillä, joilla on pitkäaikaisia vaikutuksia. Ilman ylijäämäpuskuria emme kestä toimintakatteen kasvua sekä suhdanneluonteisia ja tilapäisiä vaihteluita.

Kulu- ja tuottoeriä, jotka aiheuttavat riskin talousarvion toteumassa:

Talousarviossa on varauduttu palkkoihin tuleviin korotuksiin 3,6 %:n kokovuotisella korotuksella (verrattuna v. 2025 talousarvio). Talousarviossa on oletettu toteutuvan n. 0,3 milj. euroa vähennystä henkilöstökuluihin vapaaehtoisten vapaiden pitämisestä. Samainen määrä on oletuksena myös seuraavilla vuosilla ts. vähennys on käytännössä oletettu pysyväksi. Vuoden 2024 yt-neuvottelujen pysyvät henkilöstösäästöt tulee säilyä, jotta niiden vaikutukset ulottuvat täysimääräisesti myös tuleville vuosille ja vuodelle 2026 merkityt uudet toimenpiteet / vuodelle kohdistuvan säästön osuudet n. 0,495 milj. euroa tulee toteuttaa suunnitellusti (yht. 1,502 milj. mikäli aiemmin tehdyt jatkuvat tulkitaan myös tuleville vuosille). Tilinpäätökseen verrattuna henkilöstökulut kasvavat talousarviossa yht. n. - 0,9 milj. euroa.

Talousarviosta on huomattu puuttuvan osa uusien koulujen vuokratkustannuksista. Niitä kattamaan on pyritty tekemään toimenpiteitä, osan jäädessä avoimeksi ja kuluvan vuoden toimenpiteiden varaan.

Talousarviossa ei ole huomioitu hankintalain in-house säädöksiin tulevien muutosten vastaamiseen liittyviä kustannuksia. On mahdollista, että näitä realisoituu jo kuluvan vuoden aikana.

Toimitilarive palveleissa tulee vastata muuttuvaa väestömäärä ja -rakennetta. Erityisesti tulee huomioida lasten määrän vähentyminen ja toteuttaa mahdollisuudet tiivistää ja tehostaa koulu- ja päiväkotiverkkoa. Konsernin ulkopuolisista toimitiloista luopumiset tulee toteuttaa.

Verotulojen toteutumiseen vaikuttaa työllisyystilanne sekä yleinen talouskehitys, mistä on edelleen vain heikkoja signaaleja. Mikäli yksityinen kulutus ja vienti- ja investointikysyntä eivät pääse vieläkaan kasvuun, jäävät verotuloennusteet arvioidusta. Lisäksi kunnan saama yhteisöverotuotto on riippuvainen parin suurimman veronmaksajan maksukyvyistä ja voi sen vuoksi heittelehtiä voimakkaasti vuosittain.

Kunnassa olisi merkittäviä alas kirjattavia tasearvoja, joita ei pystytä alijäämäisillä vuosituloksilla toteuttamaan, vaikka lykkääminen ei ole kirjanpitolain mukaista. Alas kirjattavia tasearvoja riittää myös suunnitelmavuosien jälkeen.

Talousarvion sitovuudesta ja muutoksista

Vuoden 2026 talousarviokirjassa (Talousarvion hyväksyminen ja sitovuus -kohta 1.6.) on määritelty täytäntöönpanossa huomioitavat valtuuston sitovuustasot. Toimielimet ovat hyväksyneet tulosaluejaon ja -sisällön talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Toimielimet

ovat määritelleet myös omat sitovat tavoitteensa, jotka ovat valtuustoon nähden informatiivisia.

Kuntastrategiasta ja sitovuustasojen toiminta-ajatuksista johdetut toiminnalliset tavoitteet ovat tiukasti sidoksissa määrärahoihin ja mm. perustelevat määrärahojen tasoa. Määrärahamuutos vaikuttaa muutoksena tavoitteissa/toimenpiteissä ja vastaavasti tavoitteita muutettaessa myös määrärahaa tulee tarkastella uudelleen. Tavoitteita toteuttavat toimenpiteet ovat määrärahojen ohella sitovia ja niiden toteutumista seurataan vuositasolla sekä lautakunta- että valtuustotasolla. Lautakuntien omat tavoitteet viedään vahvistettaviksi käyttösuunnitelmien vahvistamisen yhteydessä, ellei näitä ole käsitelty jo aiemmin.

Sitovuustasot jakautuvat talousarvion käyttösuunnitelmissa tulosalueisiin, tulosityksiköihin ja edelleen yksiköihin. Sitovuus lautakuntaan nähden on yleensä tulosalue / tulosityksikkötasolla tai muulla toimielimen päättämällä tasolla. Lautakunta päättää siis mahdollisista määräraha- / tuloarviosiirroista sitovuustason sisällä silloin kun muutokset eivät vaikuta brutto-määräisiin summiin. Viranhaltijapäätöksellä voidaan päättää ta-tasojen välisistä määrärahasiirroista (tulosityksikkö lautakunnan sitovuustaso) sekä tilien välisistä siirroista.

Mahdollisista toimivaltaan kuuluvista määrarahansiirroista on tehtävä ao. toimielimen tai viranhaltijan päätös. Tämä koskee myös määrärahan keskeisiä siirtoja investointihankkeiden välillä ja määrärahan siirtoja elinkeinoelämän kehittämisestä investointihankkeille. Päätösehdotuksista on käytävä ilmi investointikohteen tarkka hankenumero tai käyttötalouden osalta talousarvioryksikkö ja tilinumero. Käyttötaloudessa eri tilien välisten määrarahasiirtojen tekeminen ei ole välttämätöntä. Seurannan kannalta muutosten käsittely sitovuustasoilla kannattaa keskittää kevätkaudella esim. toukokuulle (valtuustoseuranta toteutetaan elokuussa) ja syyskaudella esim. syyskuulle (budjettivalmistelu). Muutokset lähetetään talouspalveluihin tallennettavaksi.

Investoinnit ja leasing

Investointien toteutumista tulee seurata samoin kuin koko hankkeen kokonaiskustannusten toteutumista. Muutokset toimielinkohtaisten hankeryhmien sisällä tulee toimittaa talouspalveluihin tallennettavaksi (lautakunnan päätös). Valtuustoon nähden sitovien osalta muutokset tulee käsitellä valtuustossa. Jos hankkeen toteuttaminen viivästyy talousarviossa arvioidusta aikataulusta, jaksotetaan investoinnin rahoitustarve uudelleen suunnitelmavuosille budjetoinnin yhteydessä (siirtyviä määrärahoja ei ole).

Investoinnit pitävät sisällään taseeseen toteutettavien kohteiden lisäksi toimitilojen leasing-kohteita: Ahmo (alkoi 2023). Investointien toteuttamisen jaksottumista (rahoitustavasta riippumatta) tulee edelleen tarkastella kriittisesti ja investointitason määrää säädellä lainanhoitokatteiden puitteissa.

Kunnalla on sopimus 3 Step It Oy:n kanssa irtaimistoleasingin käytöstä rahoitettaessa ict-laitteita ja puhelimia sekä Siemens Oy:n (nykyinen) kanssa rahoitettaessa monitoimilaitteita. Käytännössä molempiin liittyvät hankinnat on keskitetty ict-palveluihin. Ahmon ja Siilinjärven koulujen ict- ja AV-laitteiden 0,750 milj. euron osuus oli käytössä 2025, joidenkin ko. kokoaanaisuuteen liittyvien hankintojen siirtyessä vuodelle 2026. Muista hankinnoista ei ole lupa tehdä leasinghankintoja eikä muiden tahojen tarjoamia leasingsopimuksia saa hyväksyä. Irtaimistohankinnat on ennen toimittajan valintaa kilpailutettava rahoitusmuodosta riippumatta.

Käyttösuunnitelmat

Valtuuston hyväksyttyä talousarvion, tulee palvelualueiden toimeenpanna käyttösuunnitelmien lopullinen hyväksyminen asianomaisissa lautakunnissa. Toimielimet hyväksyvät siis valtuuston vahvistamat määrärahat ja tuloarviot sekä päättävät omalta osaltaan tehtävien toteuttamisesta ja määrärahojen käytöstä. Toimielinten vahvistamia tulosalue /-yksiköiden osamäärärahoja ja osatavoitteita/toimenpiteitä voivat johtavat viranhaltijat jakaa vielä tarkempiin osiin (hallintosääntö 64 §). Käyttösuunnitelmia hyväksyttäessä tulee huolehtia, että mm. talouden seuranta tapahtuu tarkoituksenmukaisella tarkkuudella ja lakisääteiset tilastointi- ym. tarpeet tulevat täytetyksi. Talouden seurannan jatkuvuus tulee myös turvata.

Mikäli valtuuston talousarviokäsittelyissä ei ole tullut muutoksia lautakuntien aiemmin käsittelemiin tekstiosuuksiin (varsinainen talousarviokokous) tai tavoitteisiin, käyttösuunnitelmien yhteydessä tulee harkita, onko tekstiosuuksien uudelleen käsittely toimielimissä tarkoituksenmukaista. Lisäksi tulee huomioida, miten hyväksytty käyttösuunnitelmataso raportoidaan vuoden aikana.

Vuoden 2026 käyttösuunnitelmat hyväksytään valtuuston joulukuussa 2025 hyväksymän talousarvion pohjalta. Jokainen voi muodostaa em. ohjeistuksen mukaisesti käyttösuunnitelmat sillä tasolla millä kukin toimielin tulee ne hyväksymään, hyödyntäen IntimeWebran / Accunan raportteja.

Poistot

Poistojen ensisijaisena tehtävänä on jaksottaa hankintameno vuotuiseksi kuluksi. Käyttöomaisuuden hankintameno aktivoidaan ja kirjataan suunnitelman mukaan vaikutusaikanaan poistoina kuluksi. Käytöstä poistuvista toimitiloista realisoituvia tasearvoja on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä käsittelemään vaihtoehtoisilla tavoilla. Talousarvion tulosalueittaisiin tuloslaskelmatauluihin sisältyvät informatiivisina erinä suunnitelmapoistot. Suunnitelmapoistot eivät ole sitovia määrärahoja.

Sisäiset erät ja vyörytykset

Sisäisiä menoja ja tuloja ovat sisäisten suoritteiden ostot ja myynnit sekä sisäiset vuokrat. Sisäisiä eriä tarvitaan kustannuslaskennassa mm. hinnoittelulaskelmissa, omakustannushintoja ja muita taloudellisuutta mittaavia lukuja laskettaessa. Henkilöstö-, ict-, talous-, toimisto- ja hallintopalvelut sekä viestintä on budjetoitu henkilötyövuosien ja mahdollisten määräravioiden perusteella.

Palvelualueiden omien kustannusten vyörytysten budjetoinnista päättävät palvelualueet itse. Vyörytykset on tehtävä viimeistään tilinpäätöksen yhteydessä.

Palvelualueiden tulee huomata, että vuodesta 2021 alkaen kaikki tukipalvelut – palveluluokalle kohdennetut kustannuspaikat tulee olla vuoden lopussa jaettuna yksiköille (pl. ulosmyynnin kate). Lisätietoja Aura käsikirjasta (5.6.6. Tukipalvelut viranomaisraportoinnissa).

Tilikartan muutokset

Tilikartassa ei ole olennaisia muutoksia. Tilikartta 2026 on julkaistu kunnan intraan.

Kunnalliset maksut, hankinnat ja maksuvalmius

Tehtäväalueet ovat kukin omalta osaltaan velvollisia toimeenpanemaan toimielinten hyväksymät taksojen ja maksujen muutokset sekä mahdollisten uusien maksujen perinnän vuoden 2026 alusta lukien. Tehtäväalueiden on kannettava vastuuta tulojen laskuttamisesta ajallaan ja täysimääräisinä. Kunta on ulkoistanut perintätoimet ja perintä tapahtuu ulkoisen toimijan toimesta erityisperintää lukuun ottamatta.

Tehtäväalueet ovat myös osaltaan vastuussa kunnan maksuvalmiuden hoidosta.

Tähän vaikuttaa sekä tulojen ja tukien laskuttaminen, valtionosuuksien kertyminen, että kunnan suorittamat hankinnat ja investointien rahavirrat. Suoritettavat hankinnat on tehtävä kunnan hankintasäännön periaatteita noudattaen. Hankinnat ja esimerkiksi avustusten maksaminen on jaksotettava talousarviovuoden ajalle siten, että kunnan rahavarat tulevat sidotuksi mahdollisimman taloudellisesti huomioon ottaen tuleva käyttöönottoaikakohta sekä hankintojen tarve.

Laskujen hyväksyminen

Ennen kuin maksu suoritetaan, on lasku varustettava sähköisellä asiatarkastus- ja hyväksymismerkinnällä. Samoin palvelualueiden on huolehdittava siitä, että tositteessa on oikea tilimerkintä ja menon suorittamiseen on varattu riittävä määräraha.

Ostolaskut tulee käsitellä ja hyväksyä sitä mukaa kun niitä kertyy. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota isojen, yli 100 000 euroa, laskujen käsittelyyn. Vain hyväksytyt laskut näkyvät maksuvalmiusennusteessa, jonka mukaan tarvittavaa käyttörahoitusta hankitaan mm. lyhytaikaisilla luotoilla. Ostolaskujen käsittelystä on laadittu erillinen ohjeistus.

Raportointi

Valtioneuvosto on antanut asetukset 524 – 525/2020, jotka sääntelevät kunnan taloutta koskevien tietojen toimittamista Valtiokonttorille sekä tilinpäätöksen, ja puolivuosisikatsausten ja neljännesvuosisikatsausten, sisältöä. Raportointirytmä vastaa Valtiokonttorille tapahtuvaa valtakunnallisen raportoinnin rytmiä.

Valtuustolle raportoidaan toiminnan ja talouden olennaiset tapahtumat (tavoitteiden/toimenpiteiden/mittareiden toteutuminen), talousarvion toteutuminen sekä ennuste koko vuoden tuotoista ja kuluista talousarviovuoden aikana tammi-kesäkuulta laadittavan puolivuosisikatsauksen yhteydessä ja lopullinen toteutuma esitetään tilinpäätöksen yhteydessä. Valtakunnallisiin neljännesvuosisikatsauksiin liittyvät toiminnan ja talouden olennaiset tapahtumat, talousarvion toteutuminen sekä keskeiset tekijät, joiden ennakoidaan vaikuttavan tilikauden tuottojen ja kulujen määriin raportoidaan kunnanhallitukseen käytäntönä olleen suppeamman kuukausiraportoinnin tavoin. Nämä neljännesvuosisikatsaukset toimitetaan valtuustolle tiedoksi kausilta tammi-maaliskuu ja tammi-syyskuu. Muina ajankohtina ne raportoidaan vain kunnanhallitukselle (pl. tammi- ja heinäkuu). Tehtäväalueet raportoivat toimialansa käyttösuunnitelmatason toteutumisesta omalle lautakunnalleen.

Henkilöstöpalvelut raportoivat kuukausittain henkilöstömäärässä tapahtuneet muutokset, sairauspoissaolot, tapaturmat, palkattomat bonus- ja lomarahavapaat ja muut henkilöstöresursseihin olennaisesti liittyvät tiedot.

YHTEISTOIMINTA-ALUEET

Ympäristöterveyspalvelut ja Maaseutuhallinto noudattavat soveltuvilta osin edellä mainittuja ohjeita ja yhteistoimintasopimusta.

KONSERNI

Valtuusto asettaa strategiset tavoitteet kuntakonsernissa samoin kuin se määrittelee ne kunnassa. Omistajaohjauksella huolehditaan siitä, että kunnan tytäryhteisöjen toiminnassa huomioidaan kuntakonsernin kokonaisuus. Kunnanhallituksen tehtävänä on valvoa, että ne yhteisöt, joissa kunnalla on määräysvalta, toimivat valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden mukaisesti. Talousarviossa on asetettu tavoitteita konsernijohtolle, kunnan edustajille sekä tytäryhteisöille.

Tytäryhteisöt ovat velvollisia pyytämään laajaa merkitystä omaavista päätöksistä konsernijohtoon evästyksen ennen päätöksentekoa. Tytäryhteisöt raportoivat toiminnastaan valtuustolle puolivuosisikatsauksen yhteydessä sekä tilinpäätöksessä.

Talouspalvelut, tammikuussa 2026